

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту

Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій Жильцов

“ 05 ” _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Університетські студії

Для студентів

Спеціальності: 227 - Фізична терапія, ерготерапія

Освітнього рівня: перший бакалаврський

Освітньої програми: 227.00.02 Фізична терапія, ерготерапія

Спеціалізації:

Київ - 2022

Розробники:

Неведомська Євгенія Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології

Буряк Ольга Юріївна, старший викладач кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології

Білецька Вікторія Вікторівна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри спорту та фітнесу

Полянничко Олена Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри спорту та фітнесу

Петрухан-Щербакова Людмила Юріївна, старший викладач кафедри спорту та фітнесу, кандидат педагогічних наук

Викладачі:

Неведомська Євгенія Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології

Буряк Ольга Юріївна, старший викладач кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології

Білецька Вікторія Вікторівна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри спорту та фітнесу

Полянничко Олена Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри спорту та фітнесу

Петрухан-Щербакова Людмила Юріївна, старший викладач кафедри спорту та фітнесу, кандидат педагогічних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології

Протокол від 31.08.2021 р. № 7

Завідувач кафедри Валентин Савченко (Валентин Савченко)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) «227 Фізична терапія, ерготерапія»
 __. __. 2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
 (керівник проектної групи) Михайло Хорошуха Михайло Хорошуха

Робочу програму перевірено
 __. __. 2021 р.

Заступник директора/декана Оксана Комоцька (Оксана Комоцька)

Пролонговано:

На 2021/2022 н.р. Валентин Савченко № 1 » 9 2022 р., протокол № 9

На 20__/20__ н.р. (____). «__» 20__ р., протокол № ____

На 20__/20__ н.р. (____). «__» 20__ р., протокол № ____

На 20__/20__ н.р. (____). «__» 20__ р., протокол № ____

На 20__/20__ н.р. (____). «__» 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	Заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	4/120	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість модулів	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	–	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати систему знань і гуманістичний світогляд про сферу навчальної діяльності і майбутньої професійної підготовки фізичного терапевта та ерготерапевта; формування у першокурсників практичних навичок взаємодії в команді, суспільстві, лідерських та особистісних якостей.

Завдання дисципліни:

1. Ознайомити майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії із основами фізичної реабілітації.
2. Розкрити кваліфікаційну характеристику фізичного терапевта та ерготерапевта.
3. Ознайомити з документами, які регулюють діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта.
4. Ознайомити з основними методами вивчення та оцінки функціональних можливостей хворого.
5. Окреслити засоби фізичної реабілітації хворих.
6. Ознайомити з основними засадами підготовки бакалавра спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія».
7. Встановити безпосередній зв'язок фізичної терапії/реабілітації з іншими медичними науками.

8. Розглянути сучасну систему кадрового забезпечення галузі, особливості роботи фахівця з фізичної терапії / ерготерапії.
9. Ознайомити студентів зі змістом та організацією професійно-педагогічної освіти на факультеті Здоров'я, фізичного виховання і спорту, правами та обов'язками студентів.
10. Сформувати основи самостійної, науково-творчої роботи студентів.
11. Розвинути навички міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; здатність працювати у команді; вільного володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення.

3. Результати навчання за дисципліною

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 04. Здатність працювати в команді.

ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 09. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

Програмні результати навчання

ПР 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПР 02. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПР 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ							
МОДУЛЬ 1. Фізична реабілітація. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта та ерготерапевта							
Тема 1. Вступ. Поняття про фізичну реабілітацію. Розвиток фізичної реабілітації у світі та в Україні	7	2		2			3
Тема 2. Підготовка фахівців із фізичної реабілітації. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта	7	2		2			3

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Тема 3. Кваліфікаційна характеристика ерготерапевта	7	2		2			3
Тема 4. Документи, які регулюють діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта	7	2		2			3
Модульний контроль	2						
Разом	30	8		8			12
МОДУЛЬ 2. Засоби реабілітації хворих. Основи фізичної реабілітації							
Тема 5. Засоби реабілітації хворих. Немедикаментозні засоби реабілітації	10	2		2			6
Тема 6. Лікувальна фізкультура (ЛФК). Фізіологія лікувальної дії фізичних вправ	8	2		2			4
Тема 7. Основи наукових досліджень. Планування і виконання експериментальних робіт з фізичної реабілітації	10	2		2			6
Модульний контроль	2						
Разом	30	6		6			16
Усього за Змістовий модуль 1	60	14		14			28
Змістовий модуль 2. Я – студент							
Тема 1. Вступ. Поняття про навчальний процес у ВНЗ	4	2					2
Тема 2. Підготовка фахівців з фізичної терапії в Київському університеті імені Бориса Грінченка	8	2	2				4
Тема 3. Види навчальної діяльності студента-грінченківця	8	2	2				4
Тема 4. Як мені краще організувати навчання. Поняття про дистанційну форму навчання і електронні курси	8	2	2				4
Модульний контроль	2						14
Разом	30	8	6				14
Усього за Змістовий модуль 2	30	8	6				14

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ							
Тема 1. Лідерство служіння – сучасна парадигма суспільного розвитку	4			2			2
Тема 2. Університет та його роль у розвитку лідерства	4			2			2
Тема 3. Лідерство служіння і командотворення	4			2			2
Тема 4. Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння	4			2			2
Тема 5. Створення команди та особливості командної роботи	4			2			2
Тема 6. Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння	4			2			2
Тема 7. Лідерський спадок	4			2			2
Модульний контроль	2						
Разом	30			14			14
Усього за Змістовий модуль 3	30			14			14
Модульний контроль	8						
Разом	120	22	6	28			56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Модуль 1. Фізична реабілітація. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта та ерготерапевта

Лекція 1. Вступ. Поняття про фізичну реабілітацію. Розвиток фізичної реабілітації у світі та в Україні

Основні питання / ключові слова: реабілітація, завдання реабілітації, становлення реабілітації, види реабілітації, принципи реабілітації, абілітація, фізична терапія, ерготерапія.

Практичне заняття 1. Поняття про фізичну реабілітацію.

Основні питання / ключові слова: причини рухових дисфункцій, основні цілі фізичної терапії / реабілітації, професійні дії фізичного терапевта / ерготерапевта.

Рекомендована література

1. Герцик А.М. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації / А.М. Герцик // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2009. – № 1. – С. 1-3.
2. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Підручник. – Х.: Олимпийская литература, 2009. – 488 с.
3. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
4. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
5. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник. – К.: Медицина, 2018. – 464 с.

Лекція 2. Підготовка фахівців із фізичної реабілітації. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта

Основні питання / ключові слова: посадові вимоги до осіб, причетних до реабілітації хворих; фахівці із фізичної реабілітації, фізичний терапевт, кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта.

Практичне заняття 2. Функціональні обов'язки фізичного терапевта

Основні питання / ключові слова: завдання та обов'язки фізичного терапевта, що повинен знати фізичний терапевт, кваліфікаційні вимоги до фізичного терапевта вищої категорії, кваліфікаційні вимоги до фізичного терапевта I категорії, кваліфікаційні вимоги до фізичного терапевта II категорії, кваліфікаційні вимоги до фізичного терапевта, що повинен вміти фізичний терапевт, етичні норми і принципи поведінки медичного працівника.

Рекомендована література

1. Герцик А.М. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації / А.М. Герцик // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2009. – № 1. – С. 1-3.

2. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
3. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
4. http://www.physrehab.org.ua/tl_files/Docs/Kvalificaciyna_haracterystyka.pdf

Лекція 3. Кваліфікаційна характеристика ерготерапевта

Основні питання / ключові слова: посадові вимоги до осіб, причетних до реабілітації хворих; фахівці із фізичної реабілітації, ерготерапевт, кваліфікаційна характеристика ерготерапевта.

Практичне заняття 3. Функціональні обов'язки ерготерапевта

Основні питання / ключові слова: завдання та обов'язки ерготерапевта, що повинен знати ерготерапевт, кваліфікаційні вимоги до ерготерапевта вищої категорії, кваліфікаційні вимоги до ерготерапевта I категорії, кваліфікаційні вимоги до ерготерапевта II категорії, кваліфікаційні вимоги до ерготерапевта, що повинен вміти ерготерапевт.

Рекомендована література

1. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
2. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
3. http://www.physrehab.org.ua/tl_files/Docs/Kvalificaciyna_haracterystyka.pdf

Лекція 4. Документи, які регулюють діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта

Основні питання / ключові слова: документи, які регулюють діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта, ВООЗ, накази МОЗ, Закони України.

Практичне заняття 4. Міжнародна статистична класифікація хвороб та проблем, пов'язаних зі здоров'ям (МКХ). Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ)

Основні питання / ключові слова: документи ВООЗ, МКХ, МКФ, компоненти МКФ, переваги використання МКФ для пацієнтів і лікарів, базові набори МКФ.

Рекомендована література

1. [МКХ-10 онлайн-довідник \(укр.\) Міжнародна Класифікація Хвороб \(укр.\)](#)
2. [WHO releases new International Classification of Diseases \(ICD 11\). World Health Organization \(en-US\)](#). Процитовано 2018-06-19.
3. Міжнародна класифікація хвороб // ВООЗ (англ.)

Модуль 2. Засоби реабілітації хворих. Основи фізичної реабілітації

Лекція 5. Засоби реабілітації хворих. Немедикаментозні засоби реабілітації
Основні питання / ключові слова: засоби реабілітації хворих та загальні вимоги до них; охоронний режим в реабілітації; немедикаментозні засоби реабілітації та загальна характеристика.

Практичне заняття 5. Використання немедикаментозних засобів в реабілітації хворих

Основні питання / ключові слова: Лікувальне харчування. Фізичні чинники. Мануальна терапія. Механотерапія. Працетерапія. Рефлексотерапія. Фітотерапія. Гомеопатична терапія. Ароматерапія. Музикотерапія, танцювально-рухова терапія. Танцетерапія. Вокалотерапія. Масаж, його види та значення в реабілітації хворого.

Рекомендована література

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Підручник. – Х.: Олимпийская литература, 2009. – 488 с.
2. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
3. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
4. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник. – К.: Медицина, 2018. – 464 с.

Лекція 6. Лікувальна фізкультура (ЛФК). Фізіологія лікувальної дії фізичних вправ

Основні питання / ключові слова: лікувальна фізкультура (ЛФК), фізіологічний механізм лікувальної дії фізичних вправ на організм хворого, механізм позитивного впливу фізичних навантажень.

Практичне заняття 6. Основи лікувальної фізичної фізкультури

Основні питання / ключові слова: правила і методи дозування навантаження; процес формування рухових навичок; форми проведення процедури лікувальної фізкультури, режими рухової активності; правила підготовки і проведення процедури лікувальної фізкультури.

Рекомендована література

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Підручник. – Х.: Олимпийская литература, 2009. – 488 с.
2. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
3. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
4. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник. – К.: Медицина, 2018. – 464 с.

Лекція 7. Основи наукових досліджень. Планування і виконання експериментальних робіт з фізичної реабілітації

Основні питання / ключові слова: наукове дослідження, методи дослідження, планування, спостереження, експеримент, методи вивчення і оцінки функціональних можливостей хворого.

Практичне заняття 7. Методи дослідження і оцінки функціональних можливостей хворого

Основні питання / ключові слова: наукове дослідження, методи дослідження, планування, спостереження, експеримент, оцінка функціональних можливостей.

Рекомендована література

1. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
2. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.

Змістовий модуль 2. Я – СТУДЕНТ

Лекція 1. Вступ. Поняття про навчальний процес у ВНЗ

Основні питання: поняття «студент», соціальні портрети сучасного студента і студента Київського університету імені Бориса Грінченка, бути студентом – відповідально, від чого залежить ефективність діяльності студента, права та обов'язки студентів-грінченківців, перспективи щодо працевлаштування після закінчення Університету, студентська група.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, навчальний процес, студент, студентство, права та обов'язки студентів, студентська група.

Лекція 2. Підготовка фахівців з фізичної терапії в Київському університеті імені Бориса Грінченка

Основні питання: соціальний статус студента, самооцінка студента, професійне самовизнання студента, від чого залежить ефективність діяльності студента, заохочення та стягнення, перспективи щодо працевлаштування.

Ключові слова: студент, студентство, соціальний статус студента, самооцінка, професійне самовизнання, особливості діяльності студентів, студентська академічна група, лідер, об'єкт, суб'єкт навчально-професійної діяльності, мета діяльності.

Лекція 3. Види навчальної діяльності студента-грінченківця

Основні питання: кредитно-модульна система організації навчального процесу, індивідуальний навчальний план студента.

Ключові слова: кредит, навчальний план, змістовий модуль, семінарське заняття, практичне заняття, лабораторне заняття, курсова робота, дипломна робота, магістерська робота, консультація, самостійна робота, індивідуальне навчально-дослідницьке завдання.

Лекція 4. Як мені краще організувати навчання

Основні питання: Навчання – комунікативний процес, аудіювання та його роль у комунікації, усне мовлення його види та форми, спілкування з аудиторією, читання, тематичні виписки, тези, конспекти, письмові творчі роботи.

Ключові слова: комунікація, аудіювання, усне та письмове мовлення, монолог, діалог, виступ, доповідь, дискусія, диспут, конспект, реферат, есе, список джерел.

Семінарське заняття 1. Підготовка фахівців із фізичної реабілітації у Київському університеті імені Бориса Грінченка

Основні питання: соціальний статус студента, самооцінка студента, професійне самовизнання студента, від чого залежить ефективність діяльності студента, заохочення та стягнення, перспективи щодо працевлаштування.

Ключові слова: студент, студентство, соціальний статус студента, самооцінка, професійне самовизнання, особливості діяльності студентів, студентська академічна група, лідер, об'єкт, суб'єкт навчально-професійної діяльності, мета діяльності.

Семінарське заняття 2. Види навчальної діяльності студента в університеті
Основні питання: кредитно-модульна система організації навчального процесу, індивідуальний навчальний план студента.

Ключові слова: кредит, навчальний план, змістовий модуль, семінарське заняття, практичне заняття, лабораторне заняття, курсова робота, дипломна робота, магістерська робота, консультація, самостійна робота, індивідуальне навчально-дослідницьке завдання.

Семінарське заняття 3. Поняття про дистанційну форму навчання і електронні навчальні курси

Основні питання: ресурси мережі Інтернет, навички, якими має володіти успішний студент, електронні ресурси Університету.

Ключові слова: інформаційне середовище, Всесвітня павутина, веб-сервер, портал Університету, електронне навчання, інституційний репозиторій, електронне тестування.

Рекомендована література

1. Герцик А.М. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації / А.М. Герцик // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2009. – № 1. – С. 1-3.
2. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
3. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
4. Я – студент: навч. посіб. / [Огнев'юк В. О., Жильцов О. Б., Караман С. О. та ін. ; за заг. ред. Огнев'юка В.О.]. — 6-те вид., зі змінами. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 212 с.

Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ

Практичне заняття 1. Знайомство (2 год)

Основні питання / ключові слова:

1. Представлення викладача, завдань курсу та правил роботи в групі.

2. Вправа «Андрій, апельсин, Амстердам».
3. Вправа «Хто я?» .
4. Вправа «Дзеркало».
5. Вправа «Скарб мого серця».
6. Обговорення «Універсальні цінності».
7. Вправа «Ти знаєш, хто ти?».
8. Завершення та оголошення дз.

Практичне заняття 2. Університет та його роль у розвитку лідерства (2 год)

Основні питання / ключові слова:

1. Вправа «Бінго» (10-15 хв.)
2. Мозковий штурм «Університет і ми» (10-15 хв.)
3. Міні-лекція «Корпоративна культура» (5 хв.)
4. Міні-лекція «Цінності університету» (5 хв.)
5. Обговорення «Демонстрація культури» (10-15 хв.)
6. Вправа «Цінності єднають?» (20-25 хв.)
7. Завершення та визначення дз (5-10 хв.)

Практичне заняття 3. Лідерство (2 год)

Основні питання / ключові слова:

1. Обговорення дз та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Вправа «Стихія лідера» (10-15 хв.)
3. Обговорення «Лідерство» (10 хв.)
4. Міні-лекція «Теорії та концепції лідерства» (7 хв.)
5. Мозковий штурм «Лідерство – Керівництво – Менеджмент – Управління» (10 хв.)
6. Обговорення «Вплив та мотивація» (7-10 хв.)
7. Вправа «Штовхай - Веди» (10-15 хв.)
8. Обговорення «Парадигми лідерства. Криза лідерства» (7-10 хв.)
9. Відео «Малюк» (15-20 хв.)
10. Завершення та обговорення дз (5-7 хв.)

Практичне заняття 4. Служіння як основний вид діяльності лідера (2 год)

Основні питання / ключові слова:

1. Обговорення дз та вивчення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Обговорення «Служіння» (7-10 хв.)
3. Міні-лекція «Піраміда потреб А. Маслоу» (7 хв.)
4. Вправа «Ідеальний лідер – Ідеальний слуга» (15-20 хв.)
5. Міні-лекція «Лідер слуга (за Р.Грінліфом)» (5-7 хв.)
6. Вирішення кейсів «Лідерство служіння у реальному житті» (20 хв.)
7. Відео «Володар пернів» (10 хв.)
8. Вправа «Гаманець лідера» (10-15 хв.)
9. Вправа «Телефон» (10-15 хв.)
10. Вправа «Відмінності» (15-20 хв.)
11. Вправа «Лего» (15-20 хв.)

12. Вправа «Рахуємо» (10-15 хв.)
13. Завершення та оголошення дз (5-7 хв.)

Практичне заняття 5. Створення команди та особливості командної роботи (2 год)

Основні питання / ключові слова:

1. Обговорення дз та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Вправа «Один у полі» (10-15 хв.)
3. Вправа «Повітряні хмарочоси» (15-20 хв.)
4. Мозковий штурм «Група – команда – колектив» (5-7 хв.)
5. Вправа «Дрім Тім» (15-20 хв.)
6. Відео «Подарунок рабина» (20-25 хв.)
7. Обговорення «Острів безпеки» (15-20 хв.)
8. Вправа «Лист пошани» (10-15 хв.)
9. Вправа «Палиця довіри» (10-15 хв.)
10. Вправа «Сіли-Встали» (7-10 хв.)
11. Вправа «Людська павутина» (7-10 хв.)
12. Завершення та оголошення дз (5-7 хв.)

Практичне заняття 6. Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння (2 год)

Основні питання / ключові слова:

13. Обговорення дз та визначення настрою учасників (5-7хв.)
14. Відео «Вілсон» (15-20 хв.)
15. Вправа «Що я знаю про конфлікт» (7-10 хв.)
16. Вправа «Алфавіт емоцій» (7-10 хв.)
17. Мозковий штурм «Переваги та недоліки конфліктів» (10-15 хв.)
18. Діагностична вправа «Я у конфлікті» (15 хв.)
19. Міні-лекція «Шляхи розв'язання конфліктів» (15 хв.)
20. Вправа «Чотири квадрати» (15-20 хв.)
21. Вправа «Гідна відповідь» (15-17 хв.)
22. Відео «Знедолені» (17 хв.)
23. Вправа «Нас з тобою єднає...» (10-15 хв.)
24. Завершення та оголошення дз (5 хв.)

Практичне заняття 7. Лідерський спадок (2 год)

Основні питання / ключові слова:

1. Обговорення дз та визначення настрою учасників (5-7 хв.)
2. Вправа «Моя книга» (10-15 хв.)
3. Вправа «Світе, почуй мене!» (10-15 хв.)
4. Відео «У мене є мрія» (10-15 хв.)
5. Вправа «Через сто років» (10-15 хв.)
6. Вправа «Лист собі» (10-15 хв.)
7. Презентація проектів (30-40 хв.)
8. Завершення та узагальнення курсу (10 хв.)

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	3	3
Відвідування семінарських					
Відвідування практичних занять	1	4	4	3	3
Робота на семінарському занятті					
Робота на практичному занятті	10	4	40	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)					
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ					
	Разом		78		66
Максимальна кількість балів : 144					
Розрахунок коефіцієнта : $144 / 100 = 1,44$					

Змістовий модуль 2. Я – СТУДЕНТ

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4
Відвідування семінарських	1	3	3
Відвідування практичних занять			
Робота на семінарському занятті	10	3	30
Робота на практичному занятті			
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)			
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25
Разом			82

Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій			
Відвідування семінарських			
Відвідування практичних занять	1	7	7
Робота на семінарському занятті			
Робота на практичному занятті	10	7	70
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)			
Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ			
Разом			137

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Змістовий модуль теми курсу	Академічний контроль	Бали
Модуль 1. Фізична реабілітація. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта та ерготерапевта (12 год.)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія фізичної реабілітації / терапії в світі та Україні. 2. Історія ерготерапії у світі та Україні. 3. Реабілітація, її визначення, завдання, становлення, види, принципи. 4. Хворий як об'єкт реабілітації. 5. Етичні норми і принципи поведінки медичного працівника. 	Поточний	5
Модуль 2. Засоби реабілітації хворих. Основи фізичної реабілітації (16 год.)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Засоби реабілітації хворих та загальні вимоги до них. Охоронний режим в реабілітації. 2. Немедикаментозні засоби реабілітації: Лікувальне харчування. Фізичні чинники. Мануальна терапія. Механотерапія. 3. Немедикаментозні засоби реабілітації: Працетерапія. Рефлексотерапія. Фітотерапія. Гомеопатична терапія. Ароматерапія. 4. Музикотерапія, танцювально-рухова терапія. Танцетерапія. Вокалотерапія. 5. ЛФК в реабілітації хворого. 6. Масаж в реабілітації хворого. 	Поточний	5
Всього: 28 годин		10

Змістовий модуль 2. Я – СТУДЕНТ

Змістовий модуль теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1. Я – студент грінченківець (14 год.)		
1. Витоки і шляхи розвитку нашого Університету	Поточний	5
2. Види навчальної діяльності студента в університеті	Поточний	5
3. Поняття про дистанційну форму навчання і електронні навчальні курси.	Поточний	5
4. Феномен Бориса Грінченка	Поточний	5
Контроль успішності студентів	Поточний	
Всього: 14 годин		20

Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Примітка
1. Знайомство. Прояви лідерства	Поточний, практичне	5	
2. Університет та його роль у розвитку лідерства	Поточний, практичне	5	
3. Лідерство (Парадигми лідерства. Криза лідерства)	Поточний, практичне	5	
4. Служіння як основний вид діяльності лідера (Навести приклади служіння лідерів групи, факультету, університету)	Поточний, практичне	5	
5. Створення команди та особливості командної роботи (Навести приклад командної роботи в служінні громаді факультету, університету, країні)	Поточний, практичне	5	
6. Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння (Наведіть приклад двох конфліктних ситуацій і по два шляхи їх розв'язання, акцентуючи увагу на позиції лідерства служіння)	Поточний, практичне	5	
7. Лідерський спадок (підготовка проектів)	Поточний, практичне	5	
		Разом: 35 балів	

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма контролю — модульне письмове тестування.

Критерії оцінювання модульного письмового тестування:

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)</i>	24 - 25
Дуже добре <i>Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (вище середнього рівень)</i>	21 - 23
Добре <i>Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)</i>	18 – 20
Задовільно <i>Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (нижче середнього рівень)</i>	13 – 17
Достатньо <i>Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (нижче середнього рівень)</i>	10 -13
Незадовільно <i>Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)</i>	6 – 9
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)</i>	1-5

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма контролю — залік.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1. Поняття про фізичну реабілітацію.
2. Розвиток фізичної реабілітації у світі та в Україні.
3. Підготовка фахівців із фізичної реабілітації.
4. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта.
5. Функціональні обов'язки фізичного терапевта.
6. Кваліфікаційна характеристика ерготерапевта.
7. Функціональні обов'язки ерготерапевта.
8. Документи, які регулюють діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта.
9. Засоби реабілітації хворих.

10. Немедикаментозні засоби реабілітації.
11. Лікувальна фізкультура (ЛФК). Фізіологія лікувальної дії фізичних вправ.
12. Основи наукових досліджень. Планування і виконання експериментальних робіт з фізичної реабілітації.

Змістовий модуль 2. Я – СТУДЕНТ

1. Витоки і шляхи розвитку нашого Університету.
2. Ім'я Бориса Грінченка – в назві Університету.
3. Прав та обов'язки студентів-грінченківців.
4. Кодекс студента-грінченківця.
5. Навчання за кредитно-модульною системою.
6. Контроль успішності студентів.
7. Як краще організувати навчання.
8. Інформаційне середовище Університету.

Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ

1. Назвіть основні завдання вивчення лідерства служіння.
2. Як лідерство служіння може вплинути на ваше життя?
3. Розгляньте власні ключові цінності, визначте, якими патернами поведінки та діями ви можете демонструвати їх.
4. Що таке лідерство? Надайте визначення поняття лідерства.
5. У чому полягає відмінність лідерства від менеджменту та управління?
6. Які ви знаєте теорії лідерства?
7. Надайте характеристику кожній з теорій лідерства?
8. Що таке лідерство служіння? Розкрийте особливості нової парадигми лідерства.
9. Що таке «служіння»? Чим відрізняється «служіння» від «прислужування»?
10. Поясніть правомірність вислову: «Ідеальний лідер – ідеальний слуга».
11. Що таке потреби? Що таке бажання?
12. Розкрийте сутність потреб та бажань людини.
13. Які рівні потреб людини Ви знаєте?
14. Надайте визначення поняття: «лідер – слуга».
15. Назвіть основні здібності та уміння лідера.
16. Як ви розумієте вислів: «Брати відповідальність на себе»?
17. У чому відмінність між поняттями «група», «команда», «колектив», «громада»?
18. Вкажіть найбільш дієві способи залучення інших до спільної діяльності.
19. Вкажіть способи розвитку лідерського потенціалу членів команди.
20. Надати характеристику способів розвитку лідерського потенціалу.
21. Визначити основні критерії успішної команди.
22. Визначити важливість поваги та її вплив на людей.

23. Визначити важливість довіри для успіху команди та охарактеризувати передумови для побудови довірливих стосунків.
24. З якою метою людина постійно має тренувати своє мислення?
25. У чому полягає алгоритм постановки і досягнення цілей?
26. Чому треба працювати над формуванням звичок, що приносять успіх?
27. Що таке професійний розвиток?
28. Які принципи саморозвитку ви знаєте?
29. Надати характеристики принципам саморозвитку.
30. Що таке «Принцип 80/20»?
31. Яку роль відіграє вміння організувати час для досягнення успіху?
32. Що означають слова «Пізнай самого себе»?

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)</i>	90-100
Дуже добре <i>Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (вище середнього рівень)</i>	82-89
Добре <i>Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)</i>	75-81
Задовільно <i>Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (нижче середнього рівень)</i>	69-74
Достатньо <i>Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (нижче середнього рівень)</i>	60-68
Незадовільно <i>Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)</i>	35-59
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)</i>	1-34

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 120 год.: лекції - 30 год., практ. заняття - 14 год., семін.занять – 12 год., самостійна робота - 56 год., модульн. контроль – 8 год., залік 2 год.

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Разом: 30 год., лекції – 14 год., практичні заняття – 14 год., самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год.

Модулі	МОДУЛЬ 1. Фізична реабілітація. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта та ерготерапевта (78 балів)			
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Вступ. Поняття про фізичну реабілітацію. Розвиток фізичної реабілітації у світі та в Україні	Підготовка фахівців із фізичної реабілітації. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта	Кваліфікаційна характеристика ерготерапевта	Документи, які регулюють діяльність фізичного терапевта та ерготерапевта
Лекції, відвід. (бали)	1	1	1	1
Практичні заняття	1	2	3	4
Теми практичних занять	Поняття про фізичну реабілітацію	Функціональні обов'язки фізичного терапевта	Функціональні обов'язки ерготерапевта	Міжнародна статистична класифікація хвороб та проблем, пов'язаних зі здоров'ям (МКХ). Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ)
Робота на практ. зан.+відвід. (бали)	10+1	10+1	10+1	10+1
Самост. роб. (бали)	5			
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №1 (25 балів)			

Модулі	МОДУЛЬ 2. Засоби реабілітації хворих. Основи фізичної реабілітації (66 балів)		
Лекції	5	6	7
Теми лекцій	Засоби реабілітації хворих. Немедикаментозні засоби реабілітації	Лікувальна фізкультура (ЛФК). Фізіологія лікувальної дії фізичних вправ	Основи наукових досліджень. Планування і виконання експериментальних робіт з фізичної реабілітації
Лекції, відвід. (бали)	1	1	1
Практичні заняття	5	6	7
Теми практичних занять	Використання немедикаментозних засобів в реабілітації хворих	Основи лікувальної фізичної фізкультури	Методи дослідження і оцінки функціональних можливостей хворого
Робота на практич. зан.+відвід. (бали)	10+1	10+1	10+1
Самост. роб. (бали)	5		
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №2 (25 балів)		
Підсум. контроль	Залік		

Змістовий модуль 2. Я – СТУДЕНТ

Разом: 30 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 6 год., самостійна робота – 14 год., модульний контроль – 2 год.

Модулі	МОДУЛЬ 1. Я – студент грінченківець (82 бали)			
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Вступ. Поняття про навчальний процес у ВНЗ	Підготовка фахівців із фізичної терапії в Київському університеті імені Бориса Грінченка	Види навчальної діяльності студента	Як мені краще організувати навчання
Лекції, відвід. (бали)	1	1	1	1
Семінарські заняття	1	2	3	
Теми семінарських занять	Підготовка фахівців із фізичної терапії в Київському університеті імені Бориса Грінченка	Види навчальної діяльності студента в університеті	Поняття про дистанційну форму навчання і електронні навчальні курси.	
Робота на семін. зан.+відвід. (бали)	10+1	10+1	10+1	
Самост. роб. (бали)	5	5	5	5
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №1 (25 балів)			
Підсум. контроль	Залік			

Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ

Разом: 30 год., лекції – 0 год., практичні заняття – 14 год., самостійна робота – 14 год., модульний контроль – 2 год.

Модулі	Змістовий модуль III						
Назва модуля	Лідерство служіння (137 балів)						
Лекції							
Теми лекцій							
Відвідування лекцій	-						
Теми практичних занять	Лідерство служіння	Лідерство	Служіння як основний вид діяльності лідера	Створення команди та особливості командної роботи	Створення команди та особливості командної роботи	Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння	Лідерський спадок
Робота на практичних заняттях	10	10	10	10	10	10	10
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	1	1
Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)						
Підсум. контроль	Залік						

7. Рекомендовані джерела

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Основна:

1. Герцик А.М. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації / А.М. Герцик // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2009. – № 1. – С. 1-3.
2. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Підручник. – Х.: Олимпийская литература, 2009. – 488 с.
3. Основи фізичної реабілітації: Навчальний посібник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – 234 с.
4. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
5. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник. – К.: Медицина, 2018. – 464 с.

Додаткова:

1. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта та ерготерапевта. Електронний ресурс:

http://www.physrehab.org.ua/tl_files/Docs/Kvalificaciyna_haracterystyka.pdf

9. Додаткові ресурси

1. [МКХ-10 онлайн-довідник \(укр.\) Міжнародна Класифікація Хвороб \(укр.\)](#)
2. [WHO releases new International Classification of Diseases \(ICD 11\). World Health Organization \(en-US\)](#). Процитовано 2018-06-19.
3. [Міжнародна класифікація хвороб // ВООЗ \(англ.\)](#)
4. Електронний підручник «Основи фізичної реабілітації»
https://www.researchgate.net/publication/289520836_OSNOVI_FIZICNOI_REABILITACII

Змістовий модуль 2. Я – СТУДЕНТ

Основна:

1. Герцик А.М. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації / А.М. Герцик // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2009. – № 1. – С. 1-3.
2. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Підручник. – Х.: Олимпийская литература, 2009. – 488 с.
3. Основи реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії: Підручник/ За заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: «УКРМЕДКНИГА», 2018. – 372 с.
4. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник. – К.: Медицина, 2018. – 464 с.
5. Я – студент: навч. посіб. / [Огнев'юк В. О., Жильцов О. Б., Караман С. О. та ін. ; за заг. ред. Огнев'юка В.О.]. — 6-те вид., зі змінами. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 212 с.

Додаткова:

1. Кваліфікаційна характеристика фізичного терапевта та ерготерапевта.
2. Ткаченко О. Життя в інвалідному візку не вирок / Олена Ткаченко // Без бар'єрів / 2009. – № 10. – С.5.
3. Кобелєв С.Ю. Історія розвитку Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації / С.Ю. Кобелєв // Бюлетень Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації. – 2009. – № 1. – С. 3-5.
4. Мудрик В.І. Міжнародні засади формування соціально-правового ставлення до умов життя, реабілітації й спорту інвалідів // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними: Збірник наукових статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. – Л.: “Кварт”, 2005. – С. 34-42.

Електронний ресурс:

http://www.physrehab.org.ua/tl_files/Docs/Kvalificaciyna_haracterystyka.pdf

Змістовий модуль 3. ЛІДЕРСТВОСЛУЖІННЯ

Основна:

1. Агеев, В. С. Міжгрупові взаємодії: соціально-психологічні проблеми / В. С. Агеев. - М., 2000.
2. Берн, Е. Ігри, в які грають люди / Е. Берн. - М., 2005.
3. Ідеальна модель: лідер-служитель. Електроний ресурс. Режим доступу: https://stud.com.ua/21998/etika_ta_estetika/idealna_model_lider_sluzhitel (період доступу: серпень 2021 р.)
4. Маніфест лідерства як служіння. Електроний ресурс. Режим доступу: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/korporatyvna-kultura-universytetu/1782-manifest-liderstva-ia-k-sluzhinnia.html> (період доступу: серпень 2021 р.)
5. Основи лідерства. Теорія служіння. Електроний ресурс. Режим доступу: <https://ppt-online.org/406502> (період доступу: серпень 2021 р.)
6. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник/ О. Г. Романовський, Т. В. Гура, А. Є. Книш, В. В. Бондаренко – Харків, 2017р.–100 с.
7. Я – студент: навч. Посібник / [Огнев'юк В. О., Жильцов О. Б., Караман С. О. та ін.; за заг. ред. Огнев'юка В. О. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2013. – 248 с.

Додаткові ресурси:

1. Саймона Сінека «Як великі лідери надихають наші дії»
https://www.ted.com/talks/simon_sinek_how_great_leaders_inspire_action
2. Деніела Пінка «Пазл мотивації»
https://www.ted.com/talks/dan_pink_on_motivation
3. відео «Шість стилів лідерства Гоулмана»
<https://www.youtube.com/watch?v=fOGWwcQC7fw>
4. Модуль «Лідерство-служіння як найвищий рівень ієрархії лідерства» курсу «Основи соціального лідерства-служіння» - <https://crs-center.org/modul-liderstvo-sluzhinnya-yak-nayvishhiy-riven-iyerarhiyi-liderstva-kursu-osnovi-sotsialnogo-liderstva-sluzhinnya/>